

MILAN

na Istočnom bulevaru, imala je dugačke crne kike, naočare i tamnoplavu kecelju. Stvarnost i san su se preplitali; bile su to, u stvari, dve naizmenične realnosti koje su, prema Lučiću, stajale jedna prema drugoj kao naličje i lice one Jedne i Jedinje. Ali one **behu** sada, one **će biti** sada. Ogroman krug realnosti: na desnoj strani stvarnost, na levoj san. Ipak se treba setiti. Da li sam ja bio on? Bejah li on? Ali kada? Gde? »Ima nečega paralelnog sa ovim vremenom.« Živim još i ovde, pored sebe, sada, ali ipak udaljen. Sedela je za volanom i kroz prozor posmatrala raspreće. Raskrsnica na kiši; tu sam izgubio ogledalce sa golom Brižitom. »Ja sam Milan. Milan Lutrov. I shvatite: nikada vas dosad nisam video.«

Automobil je zakočio i stao pored žutog kolobrana. Potrčao sam; počelo je da kiši. Presekao nas zvuk; zveket stakla. I onda se pojavio odjek. Taj odjek me prignječio sa svih strana, stegnuo me mrežom pulsirajućih zvukova kao retku zver i nekako teško se gasio. Odbijao se od avetinskih zidova, dizao se u visinu i ponovo se vraćao; činilo se da sedimo u potpuno praznoj sobi, visokoj kao grkljan usahlog bunara. I tek onda kada sam shvatio da je stekao onu retku osobinu kojom mi je sugerisao osećaj visine, shvatio sam da su se dva vremena primakla, a ja sam, svešču, ušao u ono drugo. Seo sam pored mlade žene. »Možete li me odvesti u grad?« Na mantilu su sijale prve kapi kiše. »Naravno.« Imala je gustu kestenjastu kosu, nekako joj nije pristajalo da sedi za volanom. »Zatvorite vrata!« Ponašala se kao da smo već godinama bliski; posmatrala me je kao privedenje. Ljudi misle da tamo gde nisu je naličje, i zato im moramo verovati. Moram sam sebi da verujem: sve je bilo paralelno, ali pomereno neznano kud, neznano kad. Možda sam već nekada, u snu, premostio onu prazninu između dva vremena, ali nisam bio toga svestan. Sada je bilo drukčije: granica je prešla preko mene za vreme bdenja. Po serpentinama smo se spuštali u dolinu. Kiša je lila; razmišljao sam o njegovom poslednjem pismu.

Pre no što je odjek sasvim nestao, shvatio sam da je starčevo buđenje neophodno. Shvatio sam da postoji još nekakva obrnuta srazmera, koja bi, u izvesnoj meri, uskladila njegovo osećanje života sa mojim osećanjem sudbine; ako sam i budan ušao u ono drugo vreme, on se u njemu mora probuditi. Dugme je nestalo ispod njegove fotelje; bila je već noć kad mi je diktirao poslednje pismo: »... nedavno sam ti rekao da me još niko ne poznaje. Ni sam se nisam poznavao. Sam sebi sam bio tuđ, a ispod mene beše svet. Sada sam u obruču noći...« Navrle mi suze u oči. »Sačekaj trenutak, odmah se vraćam.« Izašao sam. Pored bunara sam stajao i gledao u tamu. »Sada sam u obruču noći...«

Ne znam da li je starca probudio zvuk (koji, čini se, nije imao u sebi ništa od tog prigušenog zveketa, kakav prouzrokuje pad običnog plastičnog dugmeta na pod ili kucanje mog srca, koje se preobražavalo u odjek. »Sada sam u obruču noći...« govorio je očima, rukama, prstima, suzama, koje su tekle po mome licu; jabučice su mu se već tada isticale kao dva snežna brežuljka na ravnicu. To je stvarno bio moj rukopis; pismo je pisano šezdeset pete, sedamnaestog oktobra; kažiprstom je lako dotakla ožiljak: »Pre tri godine ste pesnicom razbili prozor u vozu kad ste se sa Dušanom vraćali kući...« Celim putem me oplakivao, zapretio sam mu da će dobiti kod kuće, ako ne prestane sa tim cviljenjem; krv mi se sivala po prstima i kapala na pod; stajali smo u hodniku: u vozu je bila nečuvena, praznična gužva; napolju je sipilo; telegrafski stubovi, drveće, kuće, leteli su bezglavo; nistagmus, posebna vrsta nistagmusa; ko joj je to samo kazao, nikome nisam pričao o tome; činilo mi se da smo zaverenici; nešto smo već izveli, samo se nisam mogao setiti šta. Kući smo došli kasno noću; on se probudio upravo tada kad sam postao svestan nečeg drugog. Bilo nas je devetoro tamo i svi smo postali deo onog vremena. Ali, i kada bi se svi probudili (a šta ako su sve vreme glumili san?), nikada ne bi došli do toga da nam je prebivalište postao neki drugi život, naš vlastiti, ali pomeren u nad-konkretno. Nikad nisam saznao da li smo u njemu bili vlastiti odsjaj, ili nas je neko slobodno modelirao prema diktatu svoje uobrazilje. Nisam znao ni šta je napolju: u dvorištu, na ulici; i da li sve to postoji. Možda se ceo taj život sastoji iz nekoliko trenutaka koje je šaka ljudi, u jednoj sobi, noću zajedno doživela, a možda je stvarno sve paralelno. Da li je svet samo onaj fluid koji se krivudavo kreće čas u jednom, čas u drugom vremenu?

Plamenovi sveća nataložili su cele slojeve odsjaja na našim licima; sedeli smo u dva reda s obe strane kovčega. »Veoma ličite na njega... A... čini mi se da ste vi, u stvari, bili on. Gde ste bili sedamnaestog oktobra šezdeset pete, kad sam od njega dobila poslednje pismo?« U tom raznjihanom polumraku prijatno je bilo nalaziti se na drugoj strani, ali mi se taj osećaj stalno gubio: sve se događalo kao u stvarnosti. »Čini mi se da sam bio u bolnici. Trećeg sam imao saobraćajnu nesreću. Fraktura lobanje.« Maramicom sam brisao oznojano čelo, stalno sam se vraćao na tok razgovora kod kalvarije. U početku mi se činilo kao da devojci nisu svi kod kuće; put je bio klizav i jurili smo osamdeset na sat. Ali kad sam video to pismo, van sumnje pisano mojom rukom, shvatio sam da je jedan nevelik deo moje prošlosti nestao. Situacija je bila mučna; počeo sam, silujući vlastite uspomene, razmišljati o staklenom dugmetu koje je ko zna kako zalutalo u moj džep. I mada mi se misao stalno gubila, mada nikako nisam mogao da se usredsredim na stvarnost, ipak sam primetio da zlatna zvezda guđi sjaj. Priznajem: nisam odmah shvatio starčevo naglo pomeranje napred i u početku mi nije padalo na pamet da dovedem to u vezu sa stakalcetom u obliku sočiva. Mada je njegov pad bio početak našeg prelazanja pojasa bezvremena, činilo mi se da ne smem da računam, na nekakve neshvatljive situacije, koje po pravilu nisu vlastite stvarnosti. I kad su kao strune zaškripale opruge u staroj kožnoj fotelji i kad je bilo već sasvim jasno da starac ustaje, još uvek mi to nije izgledalo tako posebno, jer su ljudi po ceo dan dolazili i odlazili narušavajući samo vrlo malo tišinu u sobi. Znao sam da stari ljudi, na osnovu vlastitog iskustva, u svakom slučaju vide prst sudbine, ali ipak nisam mogao dopustiti da tako beznačajni događaji, kao što je pad staklenog dugmeta na pod, mogu nekoga uzrujati. Kad sam, pak, počeo da shvatam smisao starčevih pokreta, koji su odavali želju da uzme stakleno dugme, on je već klečao na podu i desnom rukom pipao ispod fotelje. Pored njega je ležao jednooki medo. Žut jednooki medo. Na belom jastučiću, s desne strane.

Iz maramice je nešto ispalo, poput stakla zazvečalo na podu i prekinulo mrtvačku tišinu; u malom luku obišlo je venac i, kotrljajući se kao zrno sočiva, nestalo ispod fotelje na drugoj strani. Duboko u fotelji spavao je starac sa zlatnom zvezdom, zakačenom u visini srca; u zvezdi se ogledao plamičak jedne sveće.

Dospeli smo do granice koju je trebalo prekoračiti, no granica je prešla preko nas. Beše to poput događaja u kojem nismo učestvovali; taj protiv-vetar nije nas taknuo. »Seti se jednog novogodišnjeg poljupca, za vreme kojeg je preko nas prešla granica između dve godine.« Oluja ne besni u kosi slušalaca kada im pričamo o njemu. »Pa, dobro, objasnite mi sada ko je bio Milan.« Zaustavili smo se na brežuljku, kod kalvarije. Ceo grad beše ko na dlanu. »Ne znam.« Moram to imati negde zapisano: Milan nije bio, a ja sam bio on. »Ne znam.« Živelo se u nekakvom vremenu; Marija je išla u gimnaziju

